

KOMMENTARER: TRYGVE SÖDERLING

Saker vi inte väntade oss

Det var en svart svan-händelse, en så kallad *cygne noir*,¹ när Ryssland för ett år sen gick in för fullskalig ockupation av Ukraina. Tecknen fanns där, men för det flesta av oss var det svårt att tro att Putin skulle vara till den grad förblindad av hybris och tvångsföreställningar. Visst är han hänsynslös, men även Putin måste väl ändå vara realist?

Så tänkte de flesta, trots USA-underrättelserna. Ett undantag var ett debattinlägg i *Hufvudstadsbladet* i februari, där Stefan Forss förutsåg ockupationen:

Kriget mot Georgien inleddes under olympiska spelen i Beijing 2008, Krim erövrades efter vinter-OS i Sotji 2014. Vinterspelen i Beijing avslutas i dag, den 20 februari.

Detta alltså fyra dygn före den ryska attacken. Och den första överraskningen har följts av andra:

- Ukrainas förmåga att stå enade och stå emot var knappast helt möjlig att förutse och Putin hade helt uppenbart underskattat den. Inte heller kunde man på förhand veta att president Zelenskyj skulle växa till monstergill krisledare.
- Korruptionen och bristen på motivation inom Putins armé blev genast uppenbar och kom att vara till fördel för Ukraina. När ryska soldater

sålde pansarvagnarnas diesel för mat och vodka bidrog de till att Kiev inte blev intaget.

- Inte heller ”västs” enighet och stöd till Ukraina – bland annat flyktinghjälp, vapen, sanktioner, opinion – var helt möjlig att förutse, för någondera parten. På det militära planet är USA:s andel helt avgörande, och kanske räddades Ukraina av att Trump inte satt i Vita huset. Men också EU har i det stora hela – trots snubbel och senfärdigheter – levt upp till sina ideal, hållit ihop, ställt upp. Till vår egen förvåning.
- Det ryska energivapnet hade på förhand gravt underskattats i Västeuropa, men när det väl togs i bruk och vårt beroende testades den hårda vägen, blev effekten mindre dramatisk än Kreml hade hoppats. Och vid sidan av ersättande import fick en snabb avveckling av fossila energiformer ytterligare ett tungt argument bakom sig. Att Putin så effektivt skulle påskynda den gröna omställningen – och alltså ofrivilligt sluta upp vid Greta Thunbergs sida – hör till krigets mera oväntade paradoxer.
- Ytterligare en krigseffekt var risken för svält i Nordafrika när den ukrainska spannmålsexporten hotade stoppas – en näringskedja få av oss dittills tänkt på eller varit medvetna om. Det djävulska kontraktet mellan attackerad och aggressor, som har möjliggjort fortsatt trafik – och klirr i bägges krigskassa – hör också det till konfliktens märkligare effekter.

¹ Begreppet populariserades 2007 av filosofen Nassim Nicholas Taleb i essän *The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable*.

En symbol för stödet. Finlands sannolikt största Ukraina-flagga tänds sedan ett år tillbaka varje kväll vid Djurgårdsviken, på Helsingfors stadsteaters fasad. Foto: Trygve Söderling.

- För ett år sen gissade få att vi snart skulle bli experter på pansarvagnar, luftvärnssystem, militär strategi och taktik – på samma sätt som vi alla två år tidigare blev privatepidemologer. I dag diskuterar varje nyhetskonsument sakkunnigt egenskaperna hos olika jaktplan.
- Övåntat är kanske också att Putins regim så 99-procentigt skulle lyckats avskaffa det ryska civilsamhället och genomföra total diktatur, i ett på andra sätt ändå modernt samhälle. Idag är den enda opposition som varje ryss känner till de hökar som ropar på ännu hårdare tag i ”specialoperationen”.
- Givetvis anade vi för ett drygt år sen inte heller att Finland och Sverige idag skulle stå och blygt stampa i farstun till Nato. Logiskt i det förändrade läget – lika logiskt som att Turkiets och Ungerns autokrater skulle dra maximal nytta av sin vetorätt. Här fungerar inte Groucho Marx bekanta vits att han aldrig skulle gå med i en *country club* med så låg standard att den skulle acceptera honom som medlem. Snarare är det Erdoğan och Orbán som borde förskräckas av att Nato sjunkit så djupt att det ger såna som dem själva ett absurt inflytande på försvarsalliansens sammansättning.

Berlinmurens fall 1989, Sovjets sammanbrott 1991, elfte september 2001, finanskrisen 2008, ”arabvåren” 2010, Brexit och Trump 2016, pandemin 2019, storkrig i Europa 2022. Det enda förutsebara med dessa oförutsedda vändningar var att de var möjliga. Svarta svanar kommer att fortsätta dyka upp.

15.3.2023

Översiktligt sedan år 2000

Nya Argus har publicerat årliga översikter av finlandssvensk lyrik- och prosautgivning från och med bokåret 2000, kompletterade med barnboksöversikter från och med år 2016 och essäistik från och med 2017. Vi ser årsöversikterna som värdefulla komplement till dagskritiken: en hel boksäsong sedd genom ett temperament eller i dialog. I föreliggande nummer inspanas finlandssvensk lyrik, prosa och essäistik från 2022 – vårt bidrag till det kritiska uppdraget.

En rättelse: Nalle Valtialas fjolårsbok, som nämns i barnlitteraturoversikten i föregående *Nya Argus* (nummer 1–2 på sidan 34), heter *Svart saga*, inte *Svart sommar*.